

SARA TANDERUP LINKIS

LYDLITTERATURENS VÆRDIER

Litterær (værdi)dannelse i en streamingtid

TFL 2025:1–2. LITTERÄRA VÄRDEN OCH VÄRDERINGAR

DOI: <https://doi.org/10.54797/tfl.v55i1.55921>

ISSN: 2001-094X

– Litterära värden och värderingar –

Copyright © 2025 Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

I efteråret 2023 udbrød en voldsom debat i de danske medier om lydbogens og streamingtjenesternes betydning for forfatteres økonomiske vilkår.¹ Debatten var foranlediget af forfattere, som stod frem og fortalte om reducerede indtægter, angiveligt som følge af lydbogens aktuelle fremgang på bogmarkedet.² De blev suppleret af perspektiver fra forlag, Dansk Forfatterforening og streamingtjenester og vidner om en situation, hvor udviklingen på lydbogsmarkedet radikalt har forandret vilkårene for at tjene penge på bøger. Interessant nok blev denne debat om konkrete betalingsmodeller forbundet med en bredere diskussion om lydbogens *litterære* værdi, og værdien af den måde at *bruge* litteratur på, som er forbundet med lydbogsformatet. Forfattere, som klagede over reducerede indtægter, forbandt denne situation, hvor litteraturen økonomisk set bliver mindre værd ”per bog”, med en opfattelse af, at lydbogsformatet som sådan fremmer en mindre værdifuld læsning – eller litteratur.

I denne artikel undersøger jeg, hvordan lydbogen således bliver forbundet med nye måder at tænke litteraturens og læsningens værdi eller værdier på. Hvilke værdier tilskriver vi lydtilitteraturen, sat over for litteratur i det trykte bogformat, og hvilke betydninger har udviklingen på lydbogsmarkedet økonomisk, socialt og kulturelt – for producenterne, forfattere og forlag, og for læserne?

Den eksisterende lydbogsforskning fokuserer primært på, hvad lydbogen gør ved *læsning*, brug og oplevelser af litteratur.³ Er lydbogsbrug overhovedet læsning, og hvor meget er den læsning *værd*, sammenlignet med læsning af trykte bøger? Samtidig med at brugsperspektivet er centralt i diskussionen om lydbogens værdi(er), illustrerer nævnte debat, at en sådan diskussion også kræver blik for

formatets betydning for litteraturens produktions- og distributionsforhold. I Skandinavien er lydbogsformatets fremgang tæt forbundet med streamingtjenesternes indtog på bogmarkedet, som altså ændrer på, hvad litteraturen er værd, økonomisk set, og hvordan den konkret værdisættes. Endelig betyder formatets popularitet, at flere forfattere og forlag begynder at producere litteratur helt eller delvist *til* lydbogsformatet og dermed påvirkes også potentielt hvad litteratur *er*, *hvilken* litteratur der bliver skrevet – og hvilken litteratur, der *værd-sættes* i en bogkultur præget af streaming og digitale formater.

I denne artikel bruger jeg ordet *lydlitteratur* for at sætte fokus, netop, på lydbogens betydning for litteraturen og de værdier, vi forbinder med litteratur. Artiklens ambition er at undersøge, hvordan lydbogsformatets fremgang potentielt påvirker vilkårene for litterær værdidannelse. Foranlediget af ovenfor nævnte debat fokuserer jeg på, hvordan formatet, og diskussionen om formatet, forbindes med en *sammenfiltrering* af forskellige værdibegreber: økonomisk og kulturel værdi, herunder både sociale og æstetiske værdier associeret med litteratur (og bøger). Artiklens udgangspunkt er hermed en litteratursociologisk tilgang og et konstruktivistisk værdibegreb, der trækker på blandt andet Pierre Bourdieus og Barbara Herrnstein Smiths teoretiseringer af værdi som noget der netop *tilskrives* litteratur, afhængigt af sociale, økonomiske og kulturelle kontekster.⁴ For at kortlægge, hvordan lydbogen tilskrives værdi(er) bygger artiklen dels på eksisterende forskning og undersøgelser, dels på et omfattende interviewmateriale, der tillader mig at inkludere perspektiver fra forfattere, forlag og andre brancheaktører i både Sverige og Danmark. De to lande er sammenlignelige, idet begge har set en stor fremgang for lydbogsformatet de seneste ti år: En undersøgelse fra 2023 viser, at omkring 72 % af svenskerne rapporterer at de lytter til lydbøger, i Danmark er det cirka 45 %.⁵ Samtidig med at lydbogens fremgang er en udvikling, som også kan observeres internationalt, blandt andet i kølvandet på Covid19-pandemien, har den således især været markant i Skandinavien, hvor den kædes sammen med streamingtjenesternes stærke markedsposition såvel som høj digitaliseringsparathed i de skandinaviske befolkninger.⁶

Artiklen tager afsæt i en hypotese om, at lydbogens fremgang, *i kombination med den skandinaviske streamingmodel*, udfordrer

den litterære kulturs etablerede værdihierarkier. Det er en udvikling, som kan kædes sammen med overordnede konsekvenser af digitaliseringen for moderne bogkultur. Således bliver fokuset på lydbogen en indgang til at belyse, hvordan nye måder at sælge, tilgå og bruge litteratur (og andre kulturprodukter) på i en digital kultur påvirker forestillinger om litteraturens økonomiske, sociale og kulturelle værdier.

Metodisk refleksion

Artiklens bidrag er primært konceptuelt: Formålet er *ikke* at dokumentere udviklingen på de skandinaviske lydbogsmarkeder, som allerede er beskrevet andetsteds, men at diskutere (forestillinger om), hvordan disse udviklinger påvirker litteraturen og litterær værdidannelse. Den bygger delvist på materiale indsamlet i forbindelse med en rapport om streamingøkonomiens betydning for forfattere skrevet for Bogpanelet under det danske Kulturministerium: interviews med 23 danske forfattere samt fire ekspertinterviews med repræsentanter for den danske forfatterforening, for forfatternetværket NewPub samt fra streamingtjenesten Storytel, gennemført i 2024.⁷ Jeg supplerer med indsigter fra interviews med repræsentanter for svenske forlag og streamingtjenester ligeledes gennemført i 2024 i forbindelse med forskningsprojektet ”Mellan ljud och text”.⁸ Materialet er samlet ind med interviewpersonernes samtykke og efter forskningsetiske retningslinjer i Danmark og Sverige.⁹ Spørgsmål til informanterne fokuserede, for forfatternes vedkommende, på lydbogens betydning for deres forfatterskab, det vil sige, for *hvad* de skriver, stilistisk og genremæssigt, såvel som deres muligheder for at tjene penge på deres værker. Interviews med forlagsrepræsentanter og andre brancheaktører fokuserede på lydbogsformatets betydning for vilkårene på bogmarkedet og forlagsbranchen, blandt andet udbredelse af litteratur og forlagenes udgivelsesstrategier.

Interviewmaterialet giver altså indsigt i informanternes *oplevelser af* udviklingen på lydbogsmarkedet og deres *vurderinger* af lydbogsformatet og dets betydning for litteraturen. Disse perspektiver er centrale for en diskussion af lydlitteraturens værdier, fordi brancheaktørernes – forfatternes og producenterne – oplevelser af og

forestillinger om lydbogen er med til at forme den måde, formatet bliver brugt på (af selvsamme aktører) og dermed de værdier, som tilskrives lydlitteraturen både af aktørerne selv og i samfundet. Ved at tage udgangspunkt i brancheaktørernes perspektiver nuancerer artiklen eksisterende undersøgelser af lydbogens status og brug, der som nævnt ofte har fokus på læsernes perspektiv. Imidlertid supplerer artiklen interviewmaterialet med perspektiver fra eksisterende forskning og rapporter fra både svensk og dansk kontekst, herunder læserstudier, idet artiklen, som nævnt, primært er konceptuelt orienteret mod at diskutere lydbogens betydning for litterær værdidannelse. I denne analyse bliver det centralt at tage hensyn til hvordan lydlitteraturen tilskrives forskellige værdier, af og for forskellige aktører og med udgangspunkt i et brugsperspektiv såvel som et forfatter-, producent- og markedspektiv.

Børs, katedral – og platform

Det er en etableret idé, at den litterære kultur er kendetegnet ved spændingen mellem ”børs og katedral”. Forestillingen om litteraturens økonomiske og kulturelle værdier som to modpoler har præget den litteratursociologiske teoridannelse, måske mest markant med Bourdieus teoretisering af det litterære felt som kendetegnet af spændingen mellem autonome og heteronome hierarkiseringsprincipper og, mellem indehavere af økonomisk og kulturel kapital. Siden Bourdieu er diskussionen fortsat i svensk sammenhæng, blandt andet i Forslid et al.’s *Höstens Böcker* (2015), som operationaliserer forestillingen om litteraturens værdier, idet de udgår fra at en flersidighed af kulturelle værdier og således skelner mellem sociale værdier, emotionelle værdier, vidensværdier og stil- og formværdier, såvel som økonomiske værdier.¹⁰

Trods denne berettigede nuancering synes forestillingen om en bogbranche præget af spændingen mellem ”børs og katedral” at bestå, ikke mindst i branchen selv.¹¹ ”Det her børs- katedral-billede, det betyder rigtig meget for dem”, lyder det for eksempel fra formanden for Dansk Forfatterforening, Morten Visby, om forlagene, som altså, ifølge ham, holder fast i forestillingen om en balance mellem en kulturel og en kommerciel økonomi for at retfærdiggøre, at de skiftevis

agerer kommercielt og litterært orienteret. Tanken om, at man navigerer mellem ”bogen som vare” og ”bogen som værk”, er med til at konstituere forestillingen om branchens særlige vilkår: at bogen ikke er som en hvilken som helst vare og at de kommercielle hensyn derfor altid står over for hensynet til de(n) litterære værdi(er). Denne idé om litteraturens særstatus er blevet udfordret med bogmarkedernes gradvise liberalisering, idet man, tilbage i 70’erne i Sverige og i 2000’erne i Danmark, har afskaffet faste bogpriser og friset handlen på bøger.

Digitaliseringen, og herunder en delvis overgang til streaming og lydbogsformatet, kan ses i forlængelse af denne udvikling: hvor bøger blot bliver endnu en vare, som handles via en app, tilgås på en platform og konsumeres på samme måde som for eksempel musik eller podcasts. Streaming som distributionsform påvirker således litterær værdidannelse, fordi streamingmodellen grundlæggende ændrer på *hvad produktet er*, når man sælger litteratur: man går fra at sælge et fysisk *vare*, en bog i en boghandel, til at sælge *tilgang* til et stort katalog af tekster til gengæld for månedlig abonnementsbetaling.¹² Dermed bliver der mindre fokus på den enkelte bogtitel, det enkelte værk (og værkets værd som vare) og mere fokus på litteratur som et udefineret flow af ”indhold”, som får værdi for streamingtjenesten og producenterne, såvel som for læserne, først i det øjeblik det bliver *brugt*: helt konkret afregnes der til forlag og forfattere ikke per titel men baseret på, i hvor lang *tid*, brugeren tilgår bogen på streamingtjenesten.¹³ Det står i modsætning til principperne bag handel med den trykte bog, hvor fokus er på det fysiske eksemplar som den primære vare – vel og mærke en vare, der allerede tilskrives en vis værdi som materiel genstand: man kan købe en bog uden at læse den, for at forære den væk eller have den stående i bogreolen – uanset hvad man gør ved bogen, ejer man den, og forfatter og forlag får stadig penge for købet. Ved streaming, derimod, er det faktisk brug målt i minutter og sekunder, der afgør værdien. Det er streamingplatformen, som kontrollerer produktet og kunden køber en midlertidig og betinget tilgang, dvs. betinget af om man stadig betaler sit abonnement og platformen i øvrigt vedbliver at udbyde den relevante titel.¹⁴ Streaming og lydbøger ændrer således på et forhold, hvor litteraturens kulturelle værdi tidligere også har været afhængig af værkets materielle værdi, af bogen som ting (og symbol). I stedet måles litteraturens

værdi på, hvorvidt og hvor meget indholdet faktisk bliver tilgået, samtidig med at lydformatet, som nævnt, også ændrer vores måder at bruge litteraturen på.

Eksisterende forskning om streaming har fokuseret primært på andre kulturindustrier, såsom streaming af musik, tv- og film og spil, eller på streaming som tværindustrielt fænomen.¹⁵ De få eksisterende studier af bogstreaming har haft et tydeligt fokus på at kortlægge tendenser i brug, blandt andet med fokus på ”beststreamers” og streamingmodellens betydning for, hvad man lytter til (mest).¹⁶ En anden del af forskningen, centreret specifikt om lydbogsformatet, har fokus på selve lydbogsoplevelsen.¹⁷ Bredere diskussioner af digitaliseringens indvirkning på litterær kultur af blandt andre Simone Murray, Kim Wilkins, Beth Driscoll og Lisa Fletcher, og Mark McGurl fokuserer blandt andet på digitaliseringens konsekvenser for læsning og litteratur i en anglofon kontekst, herunder forholdet mellem en digitaliseret bogøkonomi og litteraturens indhold.¹⁸

Jeg kombinerer disse forskellige perspektiver i min analyse af, hvordan lydbogsformatets fremgang påvirker værdihierarkier i bogkulturen. Analysen tager udgangspunkt i forestillingen om en flerhed af litteraturens kulturelle værdier, som skitseret hos Forslid et al. Jeg indleder med et fokus på lydbogens økonomiske værdi i en streamingbaseret bogøkonomi og undersøger efterfølgende, hvordan de forandringer, vi ser som følge af overgangen til lydbogsformatet og streamingmodellen, påvirker forestillinger om litteraturens (og læsningens) værdier. Her trækker jeg især på McGurls analyse af, hvordan Amazons økonomiske model er med til at forme litteraturen (og specifikt romanen). Selvom McGurl skriver om en platform, Amazon, snarere end et format såsom lydbogen, og primært forholder sig til en amerikansk kontekst, bliver hans perspektiv relevant, fordi han interesserer sig for sammenhængen mellem udviklingen af en digital-platform-baseret bogøkonomi og litteraturens sociale værdi, eller brugsværdi og stilistiske form(udvikling). Netop denne sammenhæng er også central for min analyse. Med McGurl kan jeg således løfte blikket fra en ensidigt fokus på lydbogen som *format*, og i stedet rette fokusset mod, hvordan de økonomiske vilkår og brugsmønstre, som er forbundet med formatet, påvirker de værdier, som tilskrives lydlitteraturen på et streamingbaseret marked. I forlængelse af mit fokus på *lydlitteratur* bruger jeg gennemgående begrebet *litterær værdi*

(eller værdier), når jeg skriver om de kulturelle (sociale, emotionelle osv. såvel som æstetiske værdier) som tilskrives litteratur i lydformat, netop fordi ambitionen er at undersøge, hvordan disse værdier sammen er med til at definere lydlitteraturen *som litteratur*.

Litteratur som en service

Hvordan påvirker lydbogens fremgang litteraturens *økonomiske* værdi, for forfatteren og for brugeren? Som beskrevet ovenfor er streaming forbundet med en overgang til et aflønningssystem baseret på brug: streamingtjenesterne betaler til forlagene ud fra, hvor meget titlen bliver brugt på platformen. Det konkrete beløb afhænger dels af tiden, brugeren bruger på bogen, dels af den afregningsmodel, der anvendes. Der overordnede billede er, at forlaget får en vis procentdel af streamingtjenestens indtægt på bogen og videre betaler en vis procentdel af dette beløb til forfatteren, alt efter vilkårene i dennes forlagskontrakt.¹⁹

Lydbogen bliver hermed forbundet med en udvikling, hvor litteratur de facto bliver mindre værd "per værk": forfattere fortæller om meget små beløb per lyttet eller læst bog, sammenlignet med det de får, når samme værk bliver solgt i boghandlen.²⁰ Det billede kompliceres imidlertid af, at man ikke nødvendigvis kan sammenligne salg i boghandel med streaming af lydbøger: som nævnt ovenfor er det tale om et helt andet produkt, hvor man sælger tilgang frem for ejerskab. Den abonnementsbaserede model påvirker desuden forbrugsmønstre. Man kan således argumentere for, at streaming til en vis grad *udvider* markedet for litteratur snarere end kannibaliserer på salget af papirbøger, blandt andet idet lydbogen forbindes med en ny og bredere målgruppe end dem, som læser trykte bøger. Både forlag og forfattere fremhæver, at lydbogsformatet og streamingmodellen betyder, at bøgerne når ud til flere af dem, som ikke finder vej ind i bogboghandlen.²¹ Samtidig betyder streamingmodellen, at forfatterne får betalt også for genlytninger, ligesom modellen indebærer en mulighed for at tjene penge på såkaldte bagkataloger, altså ældre titler. Streamingtjenesten er ikke, som den fysiske boghandel, begrænset af et vist antal hyldemeter og medfører derfor en mulighed for indtægt på et større udbud af værker, inklusiv ældre værker.²²

Hvorvidt man som forfatter (og forlag) rent faktisk taber eller

tjener penge på lydbøgerne bliver dermed et kompliceret regnestykke, der blandt andet afhænger af genren, man skriver i, forlagsvilkår og forfatterens position på bogmarkedet som for eksempel debutant, selvudgiver eller etableret bestsellerforfatter.²³ Uanset regnestykket er et centralt perspektiv i debatten imidlertid, at *litteraturen som kunstform* angiveligt taber værdi, idet abonnementsmodellen sænker brugernes betalingsvilje, som blandt andet formand for forfatternetværket NewPub, Karsten Pers, pointerer:

Det er forbrugerne, der får det meget billigere. Vi har vænnet forbrugerne til, at de skal have al musik i verden, på Spotify, alle bøger i verden... der er jo ingen, der kan skrue det op igen og sige, at nu skal vi have 800 kr. for alle bøger om måneden.

Udover den rent økonomiske problematik i dette forhold peger diskussionen også på en sammenhæng mellem den konkrete prissætning og litteraturens *oplevede* værdi: der er en forestilling om, at litteraturen som kunstform taber værdi, fordi den bliver frit tilgængelig via en app for 120 kr om måneden.

Således er det ikke kun de konkrete afregningsmodeller, men også forholdet at litteratur bliver solgt som en tilgængelig "service", via et abonnement, frem for at blive solgt som stykvist, som værker, som får betydning for værdidiskussionen. Vi kan forbinde den udvikling til McGurls analyse af Amazons indvirkning på den amerikanske bogbranche og på romanen som kunstform. McGurl noterer, hvordan bogen, når den bliver solgt på Amazon (og især via selvpubliceringsplatformen Kindle Unlimited, som i sin forretningsmodel minder om de nordiske streamingtjenester) bliver "not so much an object or even text as the bearer of a service", underforstået, et produkt i en *serviceøkonomi*, hvor værket er underlagt formålet at *servicere*.²⁴ Konsekvenserne påvirker alle branchens aktører, som han opsummerer: "the author as servant, as server and service provider; the reader as consumer, yes, but more precisely as customer, which has an importantly different, because implicitly social relational, meaning".²⁵ At læseren bliver *kunde* er vigtigt her, fordi det implicerer en ny magtbalance i det litterære felt, hvor formålet med litteraturen er at servicere kunden, der som bekendt altid har ret. McGurl konkluderer: "Amazon's commitment to service transforms literary experience

into customer experience”.²⁶ Selvom han fokuserer på Amazon, kan McGurks blik for den litterære serviceøkonomi også belyse streamingøkonomiens betydning i den skandinaviske kontekst, hvor vi ser en lignende overgang til et system, der måler litteraturs værdi ud fra dens værdi *for kunden* og bogstaveligt talt prissætter litterære værker ud fra, hvor lang *tid* kunden bruger på den konkrete titel. Det bliver med andre ord et marked, der er styret af efterspørgsel og dermed også af de nye måder at *bruge* litteratur på, som også er forbundet med lydbogsformatet.

Teksten som sel(v)skab

Samtidig med, at lydbogen altså, *fra et producentperspektiv*, bliver forbundet med en lavere økonomisk værdi ”per værk”, er formatet associeret med nye brugsværdier eller sociale værdier. På et bredt, samfundsmæssigt niveau forbindes formatet således med en større udbredelse og endog *demokratisering* af litteraturen, fordi de når ud til en socialt set bredere målgruppe. Også dette udgør i sig selv en værdi for nogle forfattere: ”Jeg får adgang til et andet publikum, som ikke sætter sig på samme måde og læser 300 sider... Jeg oplever, at det er nogle helt andre mennesker, der læser mine bøger”, kommenter én forfatter og én anden fremhæver ”det demokratiske i at alle mulige slags mennesker og alle mulige slags læsere – også dem, som ikke nødvendigvis tager på Louisiana Literature – at de også ret nemt lige kan få fat i min bog eller nogle andre bøger og lige se, hvad det er for noget”.²⁷ Streamingtjenester og forlag fremhæver en lavere tærskel; at det er blevet lettere for uvante læsere at komme ind i litteraturens verden gennem en app på telefonen.²⁸ Denne udvikling kan ses i forlængelse af, at lydbogen, også historisk, sættes i forbindelse med en øget tilgængelighed, idet formatet er blevet anvendt som en hjælp til blandt andre synshandikappede og personer med læsevanskeligheder.²⁹ Denne gruppe er stadig en vigtig målgruppe, men lydbogens aktuelle succes skyldes især den store gruppe, som er tilkommet i forbindelse med digitaliseringen af formatet og som anvender lydbogen, ikke fordi de ikke *kan* læse, men fordi de ikke har *tid*: således er formatet, som nævnt, ofte forbundet med ”multitasking” – folk lytter samtidig med at de arbejder, træner eller pendler.³⁰

Samtidig med, at lydbogens økonomiske værdi måles i (lytte)tid fra

et producentperspektiv, bliver tid altså også en central faktor i forhold til lydbogens ”praktiske” værdi *for brugeren*. Lydbogen beriger såkaldt tom tid – eller som flere brugere beskriver det, den ”forgylder” hverdagen, fordi formatets mobilitet gør det muligt at kombinere litteraturbrug med andre aktiviteter.³¹ Dertil kommer at flere brugere fremhæver en emotionel værdi i lydbogslytningen, nemlig oplevelsen af lydbogen som et selskab. Her er egentlig tale om en parasocial relation, idet den ligger i en oplevet nærhed til de fiktive karakterer og gennem indlæserens stemme.³² Igen fremhæves indlæseren som et vigtigt aspekt i den gode lydbog, fordi det er indlæserens stemme som producerer denne oplevelse af nærhed: en dimension som især synes vigtig for formatets fremgang under Covid19-pandemien, hvor flere var isoleret derhjemme. Selvfølgelig er der her tale om kvaliteter, litteratur som selskab og som berigelse af hverdagen, som også allerede forbindes med trykt litteratur, men de bliver forstærket gennem lydbogformatets praktiske dimensioner, formidlingen gennem en stemme, og formatets mobilitet.

Disse værdier, funderet i lydbogens praktiske dimensioner, kan vi igen forbinde til McGurls analyse, hvor han fremhæver en *terapeutisk* brug af litteratur i en digital bogkultur, for, som han skriver, ”the official story... is that reading fiction is *good for you*. It is part of a repertoire of habits of experiential optimization and self-care”.³³ Denne terapeutiske værdi forbinder McGurl med forestillingen om en litterær serviceøkonomi, i hans analyse repræsenteret af Amazon, som hele tiden forsyner læseren med *mere* fiktion, for, argumenterer han: ”fiction in the Age of Amazon is the symbolic provision of *more*... above all, of more [...] life experience [...]. It is a commodification of this experience, shaped to the reader’s limitations and recurring therapeutic needs”.³⁴ Ifølge McGurl ligger litteraturens terapeutiske værdi i, at den gør det muligt at opleve *mere* inden for hverdagslivets begrænsede (tids)rammer: en optimering eller det som ovenfor beskrives som en ”forgyldelse” af hverdagen. McGurl fokuserer på, hvordan Amazon fremmer forestillingen om denne terapeutiske brug, fordi platformen hele tiden forsyner kunden med mere ”indhold”, som kunden dog ikke nødvendigvis har *tid* til at læse. Her får lydbogens praktiske dimension ekstra værdi, fordi det tillader os at (for)bruge og opleve mere *samtidigt*, som vi gør andet. Dermed reduceres de

såkaldte alternativomkostninger – ”opportunity costs” – som, med McGurls økonomiske terminologi, er forbundet med at vælge og læse ét værk frem for et andet.

Lydbogens tidsøkonomiske potentiale kompliceres imidlertid også i en værdidiskussion, fordi værdien af selve ”lyttelæsningen” problematiseres. Lydbøger beskyldes således for at fremme en distraheret eller overfladisk læsning, et synspunkt som artikuleres ikke bare i den offentlige debat men også blandt læserne selv.³⁵ Her er altså tale om et fokus på selve *læsningens kvalitet*, hvor lydbogslæsningen sættes over for et ideal om fordybet læsning, som er forbundet med den trykte bog. Det påvirker samtidig forestillingen om litteraturens værdi, idet litteraturen, potentielt, bliver reduceret til en form for baggrundsmusik for den multitaskende lyttelæser. Værdien af den viden, som litteraturen formidler, hvad vi med Forslid et al. kan kalde dens *vidensværdi*, bliver dermed, angiveligt, reduceret – det er en diskussion som blandt andet i skrivende stund pågår med fokus på læsning i uddannelsessystemet. Denne diskussion kan, som jeg udvikler andetsteds, nuanceres med udgangspunkt i Lutz Koepnicks begreb om ”resonant læsning”, hvor pointen er, at lydbogen baner vej for en form for læsning, hvor læseren læser ”på kanten af opmærksomheden”.³⁶ Frem for at have det fulde fokus på teksten og det indhold eller den viden, den formidler, består læsningen her af en udveksling mellem læser, tekst og omgivelser, hvilket, ifølge Koepnick, baner vej for nye æstetiske oplevelser.³⁷

Dette perspektiv til trods forbindes lydbogens praktiske dimension ofte med en nedvurdering af formatet, idet den står i modsætning til forestillingen om litteratur som noget, der kræver – og fortjener – fuld opmærksomhed. ”Altså, så strikkede de, og så strøg de, og så var de på udgravning, og, ja, de lyttede jo også i bilen...”, siger en forfatter om sine multitaskende læsere, men noterer også ”jeg kunne godt tænke mig, at de mennesker, der sidder og lytter til, eller læser... noget, som betyder så meget for mig, og som jeg har brugt så mange kræfter på at skrive, at de faktisk fokuserer på det”. Debatten spejler de frontlinjer, som trækkes op i værdidiskussionen om lydbogen: Lydbogen ses som socialt og emotionelt værdifuld for mange læsere, som noget der ”forgylde” hverdagen og udvider målgruppen for litteratur, men denne form for litteraturbrug står samtidig i modsæt-

ning til etablerede forestillinger om ”kvalitetslæsning” forbundet med fordybelse og koncentreret videnstilegnelse. Disse forestillinger kan selvfølgelig problematiseres. Hvorvidt lydbogslæsning faktisk kan være fordybet, og mere eller mindre fordybet end læsning af trykte bøger, er et spørgsmål som ligger uden for denne artikels rammer at besvare; her er det centralt at disse etablerede forestillinger påvirker, hvordan lydlitteraturen tilskrives værdi. Dertil kommer, at disse forestillinger, blandt forfatterne og forlagene, også påvirker, hvad det er for en type litteratur, som produceres i lydbogsformatet. Formatet, og de sociale, praktiske og (tids)økonomiske rammer det sætter for litteraturbrug, bliver således associeret med bestemte former for litterært indhold. Diskussionen om lydbogens betydning for litterær værdidannelse bliver dermed forbundet med (rådende forestillinger om), *hvad* vi læser, når vi lytter til lydbøger.

Genrefiktionens genkomst

De beskrevne praktiske og sociale aspekter af lydbogen former også dens stil- og formmæssige indhold, og dermed hvad vi med Forslid et al. kunne kalde lydlitteraturens stil- og formværdier. Forfattere, som skriver til lyd, fortæller således, hvordan de tilpasser teksten ud fra, hvad de opfatter som vedtagne sandheder om, hvad der kendetegner ”den gode lydbog”: forestillinger om, at litteratur skrevet til lyd skal være plottrevet og dialogbåren, med ”mundrette sætninger” og ”ikke for lange indskudte sætninger”, angiveligt for ikke at tabe en læser, der kombinerer lytning med andre opmærksomhedskrævende aktiviteter. ”Og så har jeg sørget for at til sidst i hvert kapitel skal man have lyst til at læse videre. Det skal man selvfølgelig også i en printbog, men når det kommer til lyd, er læserne bare lidt mere hardcore til at lukke bogen”, siger én forfatter. En anden: ”man kan godt sådan hele tiden lave sådan nogle kroge i, hvor er det nu, vi er i henne i scenen, så hvis folk lige skal ned med skraldet, eller lige er uopmærksomme et øjeblik, så de ikke helt mister plottet”. At tilpasse den litterære stil til lydformatet bliver altså forbundet med lydbogens brugsværdi for den multitaskende lytter – og, med McGurl, forestillingen om litteratur som en service, tilpasset lytternes behov.

Imidlertid problematiseres disse ideer også, blandt andet af forlag

og producenter, der markerer, at lydformatet som sådan ikke burde påvirke den litterære skrift. De fleste bøger kan fungere i lydbogsformatet, især, som nogle fremhæver, efterhånden som læserne bliver mere ”modne” og vant til at lytte.³⁸ Betydningen af indlæsningen fremhæves som vigtig i forhold til at lave gode lydbøger, men bortset fra det er medieringen gennem lyd relativt usynligt i diskussionen om, hvordan lydbogen påvirker litteraturen som kunstform. Derimod bliver distributionsformen afgørende for, hvad der opfattes som *god lydlitteratur*: det handler, med andre ord, om at skrive til streaming mere end om at skrive til lyd. Den gode lydbog kan muligvis være en hvilken som helst bog, som flere forlagsrepræsentanter fremhæver, men hvis den skal være ”kommercielt god” skal den fungere på streamingplatformen. ”Det finns litterär kvalitet och det finns kommersiell kvalitet”, noterer en streamingtjeneste-repræsentant. ”Jag pratar ofta om kommersiell kvalitet. När väldigt många människor får se den här boken och trycker på play; är det kommersiell kvalitet. Men också att berättelsen får med sig lyssnaren genom hela boken.” Værkets værdi for tjenesten ligger i, at den kan tiltrække og fastholde brugeren, noget som spejles i forfatterens strategier for at få læseren til at blive ved med at læse.

Konkret resulterer markedets orientering mod brugerens behov og litteraturens brugsværdi i et øget fokus på populærlitteratur eller såkaldt genrefiktion. Det noterer McGurl, som især lægger vægt på romancens dominans i en litterær serviceøkonomi. I skandinavisk bogkultur dominerer krimien på streamingtjenesternes toplister.³⁹ At populærfiktionen fylder meget på bogmarkedet er ikke noget nyt, men hvor der tidligere har været en (forestilling om en) balance mellem kommercielle og mere kvalitetslitterære titler, synes lydbogsmarkedet ifølge flere brancheaktører at trække mod et øget fokus på førstnævnte. Formanden for Dansk Forfatterforening noterer et ”pres mod generiske formater” som konsekvens af overgangen til streaming. Denne tendens kan ses i lyset af en bredere udvikling, hvor de populære genrer vinder fodfæste i en digital bogkultur, der er domineret af ”lægmandslæsernes” vurderinger og fælleskaber omkring bøger, for eksempel på sociale medier.⁴⁰

At den litterære produktion er styret af producenternes forestillinger om (og indsigter i), hvad brugerne vil læse bliver tydeligt med

streamingtjenesternes egne produktioner, som er delvist baserede på data om brugeradfærd og dermed har til formål at give os mere af det, der allerede (for)bruges meget. På det nordiske marked er det primært Storytel, som producerer disse såkaldte Originals: fortællinger i populære genrer som krimi eller romance, oftest i serieformat. Som jeg undersøger andetsteds er serie-formatet en måde for forlagene og streamingstjenesterne at fastholde brugerne i fortælleuniverset og på streamingplatformen, samtidig med, at formatet spejler streamingtjenesternes orientering mod andre former for streamet indhold, såsom tv-serier og podcasts (og deres publikummer).⁴¹ For forfatterne bliver det desuden økonomisk værdifuldt at skrive serier, fordi serialisering aktiverer bagkataloget: når en ny bog udkommer, betyder det oftest også øget streaming af øvrige bind i serien.⁴²

Også McGurl noterer et fokus på serier, ”an aspiration for serial plenitude over singular encounters in the reader’s relation to literature”.⁴³ Når litteratur bliver en service, bliver fokus rettet mod det vedvarende, fortsatte forbrug. Ligesom de populære genrer er serieformatet forbundet med storforbrug eller hvad en dansk forfatter beskriver som en ”umættelig hunger” hos læserne: ”det er jo noget, hvor man kan sige, at der var de måske lidt mere kræsne med papirbøger i gamle dage, mens [når] de er inde i det der Mofibo-univers, der, der skal de bare have det hele”. Læsernes store appetit knyttes her til streamingmodellen, ”Mofibo-universet”, som giver tilgang til en stor mængde titler, frem for et begrænset og kurateret indhold. Lydbogen forbindes altså, *via streamingmodellen*, igen med et fokus på litteratur som et ”flow af indhold” (en serie) – eller med McGurl: *more*. Dermed kan vi konstatere at de udviklinger, vi ser i forhold til litteraturens indhold – en vending mod genrefiktionen i serieformat – spejler den måde, litteratur økonomisk tilskrives værdi på i en streamingtid: litteratur solgt som tilgang til et kontinuerligt indholds-flow, frem for stykvist som værker.

Polarisering og nye værdihierarkier

I forlængelse af de tendenser, som er skitseret ovenfor, ser vi, at lydbogen og streaming rykker ved etablerede værdibalancer i bogbranchen. Flere forlag og forfattere peger således på, at lydbogsboomet

har medført en *polarisering* af bogmarkedet, hvor den kommercielle skønlitteratur eksisterer adskilt fra den såkaldte ”kvalitetslitteratur”, som primært er forbundet med den trykte bog – og dermed også fra de værdihierarkier, som omgiver den. Kvalitetslitteraturen forstås her ud fra en litteratursociologisk definition som den litteratur der får priser, anmeldes og i det hele taget er understøttet af de litterære institutioner. Tidligere studier har vist, at det, vi traditionelt forstår som kvalitetslitteratur, kun i begrænset grad er tilgængelig og bliver lyttet på streamingtjenesterne.⁴⁴

Opdelingen i kommerciel (genre)fiktion og kvalitetslitteratur har selvfølgelig altid eksisteret, men lydbogsudviklingen synes at have accelereret den opdeling, som en forlægger opsummerer:

den litterära sfären är kanske mer uppdelad än någonsin. Och det man förlorar mycket är ju det här gemensamma skyltfönstret; nu är det ju mer kommersiell litteratur och strömningstjänster för sig och [kvalitetslitteraturen] är liksom på en helt annan plats.⁴⁵

Det som går tabt er det ”fælles udstillingsvindue” og dermed også muligheden for at flytte læserne mellem genrer. Frem for at tale om poler inden for det samme felt, synes det således i højere grad at give mening for brancheaktørerne at tale om to adskilte verdner, hvor forskellige typer litteratur sælges på forskellige platforme, i forskellige formater, til forskellige målgrupper.

Med denne opdeling forbindes de forskellige formater også med forskellige måder at tilskrive litteratur værdi på.⁴⁶ Forfatterne der skriver primært til lyd fortæller om udfordringer i forhold til at blive anerkendt i den etablerede litterære verden og noterer, at lydbøger for eksempel sjældent bliver anmeldt eller fremhævet ved litterære arrangementer.⁴⁷ Diskussionen vidner om den trykte bogs fortsatte (sær)status og om, hvordan bogens materielle værdi hænger sammen med dens symbolske status og med forestillingen om litterær værdi. I en digital kultur, hvor lydbøger blot er ét digitalt format blandt mange andre, beskrives den trykte bog som garant for kvalitet og ”en legitimering af den viden, man har”, som en forfatter udtrykker det.⁴⁸

Forfattere fremhæver også et fokus på papirbogens materielle udtryk som en bevidst strategi i forhold til at sælge fysiske bøger i

stedet for, eller ved siden af, lydbogssalget: ”Jeg havde gjort meget ud af den”, siger en forfatter for eksempel om en roman:

Det var mig selv, der havde designet den og der var noget særligt papir, der var blevet brugt og der var en særlig måde, den var blevet bundet ind på og sådan. Det fortalte jeg om til foredragene. Og hver gang jeg gjorde det, så solgte jeg mere. Altså, hvis nok folk havde brug for sådant et særligt incitament til lige også at købe den fysiske bog, selvom de havde lyttet til den.

Et fokus på papirbogens materialitet bliver altså en måde, ikke kun at øge den symbolske værdi på, men også faktisk sælge bogen i fysisk form og dermed øge bogens økonomiske værdi. Omvendt ses også, blandt forfatterne, en voksende bevidsthed om, at vurdering af litteratur helt enkelt foregår på andre præmisser, og involverer andre aktører, når det gælder lydbøger. Således fremhæver flere forfattere betydningen af feedback fra læsere på sociale medier, ligesom de fremhæver streamingtjenestens eget indbyggede ratingsystem, hvor det, i hvert fald på Storytel, er muligt for brugerne selv at anmelde samt læse andre læsers vurderinger af bogen. Flere forfattere fremhæver disse ”lægmandsanmeldelser”, som en måde at få feedback på deres værker, der ikke ellers bliver anmeldt, og som en markedsføringsmulighed:

streaming har jo den store fordel også, at der kan folk selv anmelde bogen og lægge anmeldelsen op. Og det vil sige, du har et ”social proof” [på dens værdi]. Hvis der ikke var nogen stjerner nogen steder... og den bare var ude i en boghandel, så var salget ikke nær så godt, som når man har mulighed for som almindelig lægmand at anmelde den.

Anmeldelsen ses som et socialt bevis, ”social proof” på lydbogens værdi. Fokusset på læsernes anmeldelser kan ses i lyset af en bredere tendens, hvor digitaliseringen har medført en generel (og især markeds-mæssig) orientering mod lægmandslæsernes vurderinger, som kommer til udtryk på alt fra bogblogs til læserkultur på Goodreads og TikTok.⁴⁹ Ratingsystemet på Storytel er altså en del af denne større tendens (hvor den trykte bog vel og mærke også har en stærk

position). Samtidig vidner de konkrete læserreviews and ratings på streamingtjenesterne om en kultur, hvor læserne, i højere grad end andre aktører i den litterære kultur, synes at tage hensyn til formatets særlige forudsætninger og vilkår. Således fremhæver flere forfattere i vores studie, at feedbacken på streamingtjenesten i høj grad fokuserer på selve produktionen og indlæsningen af lydbogen. Det vidner om, at lydbogen, i hvert fald fra et læserperspektiv, vurderes med fokus på selve lydaspektet lige så meget som på tekstens formodede (kommercielle eller æstetiske) kvalitet.

Ansaret for litteraturen

I forlængelse af diskussionen om, hvordan lydbogens fremgang påvirker litterær værdidannelse, bliver udviklingen på lydbogsmarkedet forbundet med en bredere debat om, *hvad litteratur er* og hvem der har ”ansvar” for den. Lydbogsformatet er, som nævnt, forbundet med forestillingen om en demokratisering, ikke kun i forhold til læserne, idet det baner vej for en bredere målgruppe, men også fra et producentperspektiv. Særligt selvudgivende forfattere drager fordel af en delvis overgang til et digitalt bogmarked, og flere selvudgivere udtrykker, at de er forfattere ”på grund af streaming”.⁵⁰ Således fremhæves det, hvordan streamingtjenesterne ”sænker tærsklen” til den litterære kultur, ved at omgå de traditionelle gatekeepers, forlagene og boghandlerne.

Det betyder dog ikke, at disse gatekeepers er ude af funktion. Tvært imod problematiseres demokratiseringsperspektivet af dem, der sætter spørgsmålstejn ved lydlitteraturens litterære værdi, altså værdi ”som litteratur”. ”De har meget travlt med at kalde det ’litteratur’ ”, siger én forfatter om streamingtjenesterne:

Meget travlt med, at folk aldrig har læst mere, end de gør nu, altså, lyttelæst. Men i virkeligheden, så er det nogle helt andre produkter, der er tale om. Det er noget med sprog, men det er ikke fri litteratur. Fordi det er noget, der er skabt til selve mediet.

Forestillingen om ”fri litteratur” spejler ideen om at litteraturens værdi ligger i, hvad vi med Bourdieu kunne kaldes dens autonomi,

en uafhængighed af markedets krav, såvel som af formater og målgrupper. At denne definition kommer fra forfatterne selv stemmer meget godt overens med Bourdieus billede af et autonomt hierarkiseringsprincip, hvor kriterier for den gode litteratur, eller kunst, typisk fastsættes af forfatterne selv. En anden forfatter stemmer i:

Jeg tror, vi skal forstå, at streamingtjenesterne ikke arbejder for original litteratur. Altså med original litteratur mener jeg "litteratur", som vi forstår litteratur. De arbejder med nogle andre formater. Og målet er ikke at lave et stort og varieret, mangfoldigt litterært billede... Det tror jeg, vi skal forstå i vores måde at omgås tjenesterne på, også som forfattere... fordi så længe betalingen er, som den er, og så længe hele tilgangen til litteratur er som den er nu, altså super kommerciel, så får vi simpelthen ikke nok ud af det.⁵¹

Streaming og dermed lydbogsmarkedet, opfattes som uforeneligt med forestillingen om "original litteratur", fordi streamingtjenesten som kommerciel aktør, ikke tager et ansvar for den litterære kuratering og arbejder frem mod et "mangfoldigt litterært billede". Her ligger altså implicit en forestilling om at god litteratur er originalitet og mangfoldighed. Ronnie Hansen, head of business affairs hos Storytel, beskriver på sin side streamingtjenesternes rolle som følger:

Hvor man for år siden havde en opfattelse af, at streamingtjenesterne burde tage, og konkret tager, en form for ansvar for kuratering af mere litterære værker, er der nu klart sket et skifte. Både forfattere og branche ved, at kurateringen i høj grad sker på kommercielle betingelser og baseret på kundens konkrete forbrug og ønsker. Vi har et basalt ansvar for nazisme, pornografi og den slags, men ikke et udpræget litterært ansvar. Det ligger hos bibliotekerne, forlagene og jo hos publikum selv.⁵²

Her bekræftes altså perspektivet fremhævet ovenfor af McGurl: forestillingen om litteratur som en service, hvor udbuddet i høj grad er baseret på kundens forbrug og ønsker. At streamingtjenesten, som en central aktør, således afskriver sig ansvaret for en litterær kuratering rykker ved den traditionelle forestilling om en balance mellem kulturel og økonomisk værdi i bogbranchen. Formanden for Dansk Forfatterforening kommenterer:

Jeg mener at forlag og forfattere har lige stort... ansvar for litteraturen. Det samarbejde mellem de to parter er kernen i dansk litteratur.... Og det er et problem at en forretningsmodel, der fungerer for en distributør [streamingtjenesten], der kommer udefra, og som ikke skaber det indhold, at det er ligesom... de vilkår, der dikterer.⁵³

Streamingtjenesterne er blevet så centrale for bogmarkedet at tjenesterne dikterer vilkårene: lydbogen og streaming bidrager godt nok, medgiver han, til udbredelsen af litteraturen, men *hvilken* litteratur, der bliver udbredt, er betinget af streamingtjenesternes behov.

Fokus her er vel og mærke primært på streamingtjenesten, ikke på lydbogen som også kan distribueres på anden vis, for eksempel ved styksalg i en boghandel. Ikke desto mindre er lydbogens fremgang i den nordiske sammenhæng så tæt forbundet med streamingmodellen, at formatet bliver associeret med konsekvenserne af overgangen til en streamingbaseret bogøkonomi. Således former forestillinger om streaming og hvad det gør ved bogbranchen også centrale ideer om, hvad god lydlitteratur er, eller skal være.

Mod en konklusion: den gode lydbog?

Hvad er god lydlitteratur? Med udgangspunkt i opdelingen i typer af værdier hos Forslid et al. kan vi opsummere som følger: Lydbogen er, qua streamingmodellen, forbundet med en ny måde at tænke litteraturens *økonomiske værdi* på, hvor varen bliver tilgang til et stort indholdskatalog og værkets værd bliver målt på brug. Konsekvensen er, med McGurl, en litterær serviceøkonomi, hvor læseren bliver kunde og markedet dermed, i endnu højere grad end tidligere, bliver styret af efterspørgsel. Det påvirker, *hvilken* litteratur der lønner sig og værdsættes på i en digital bogkultur og således også litteraturens *stil- og formværdier*. Konkret ser vi et forstærket fokus på de populære genrer eller kommerciel skønlitteratur, mens den smallere litteratur, den såkaldte kvalitetslitteratur, klarer sig mindre godt på streamingtjenesterne og dermed også i lydbogsformatet.

Samtidig med at lydbogen således er forbundet med en *kommercialisering*, bliver den også forbundet med større udbredelse og endog demokratisering af den litterære kultur. Heri ligger også den *sociale værdi*, som tilskrives formatet (oftest uanset hvilken littera-

tur der lyttes). For den enkelte bruger kan vi tilføje en dimension af *emotionel værdi*: lydbogen ”forgylde” tom tid i hverdagen og skaber potentielt et oplevet selskab eller nærvær gennem indlæserens stemme. Disse værdier komplicerer diskussionen om værdien af selve lydbogslæsningen, idet de fremstiller et alternativ til en forestilling om læsningens værdi, som er formet af den trykte bog; læsning som fordybet og fokuseret tilegnelse af viden.

Overordnet medfører denne udvikling en tydelig opdeling af det litterære felt, idet litteratur i lydformat og papirbogsformat fungerer på forskellige præmisser, i adskilte sfærer med forskellige værdihierarkier. Den gode lydbog er ikke det samme som den gode (papir)bog og vice versa, fordi de værdier vi associerer med lydbogen: en social (såvel som praktisk) værdi, at den er god at træne eller sortere vasketøj til, at indlæseren læser godt og nærværende og, i øvrigt, udtaler ordene korrekt, og at den, fra et producentperspektiv, fungerer godt og fastholder læsere i værket og på streamingplatformen, er nogle helt andre end de (stil- og formmæssige og vidensrelaterede) kvaliteter, de traditionelle litterære instanser lægger vægt på i bedømmelsen af god litteratur.

Afsluttende er lydbogens position og de værdier, den tilskrives selvfølgelig ikke statiske. Blandt faktorer, som nævnes i interviewmaterialet, som kan påvirke lydbogens status i fremtiden, er såvel udviklinger inden for kunstig intelligens (AI), nye vilkår på streamingmarkedet og forandringer i læsevaner og læsekultur forbundet med digitale formater. Hvad vil der ske med de sociale og emotionelle værdier, som tilskrives lydbogen, kan man for eksempel spørge, hvis flere og flere bøger bliver indlæst med AI? Eller hvordan vil det påvirke lydbogens (og litteraturens) status, hvis bøger i fremtiden bliver bredt tilgængelige på platforme såsom Spotify og således sælges på samme måde som musik og podcasts? Hvordan vil det påvirke lydbogens stil- og formværdier, hvis læserne, som nogle forfattere og forlag forudsiger, bliver bedre til at lyttelæse, og derfor begynder at efterspørge mere komplekse lydbøger, som i højere grad udnytter lydformatets muligheder?⁵⁴

Disse spørgsmål afspejler, hvordan lydbogens værdi og status afhænger af såvel økonomiske som teknologiske og kulturelle udviklinger. Tendenserne kortlagt i denne artikel peger mod bredere

udviklinger i en digital bogkultur, hvor blandt andet nye læsekulturer på sociale medier og platforme, digitale formater og produktions- og distributionsformer påvirker litterær værdidannelse. Således bliver det muligt at forstå den aktuelle udvikling på det skandinaviske lydbogsmarked i lyset af disse bredere tendenser samtidig med, at analysen baner vej for et mere nuanceret blik på, hvad lydbogen gør ved litteraturen lige nu.

Noter

- 1 Denne artikel er skrevet som del af forskningsprojektet "Mellan ljud och text: Produktion, innehåll och upplevelser av multimodal ljudlitteratur", (2024–2026) finansieret af Vetenskapsrådet (ref. 2023-01135).
- 2 Se f.eks., Birgitte Kjær, "Syv anerkendte forfattere vil boykotte streaming", *Politiken*, 2023-10-30, <https://politiken.dk/kultur/boger/art9595970/Syv-aner-kendte-forfattere-vil-boykotte-streaming>; Birgitte Kjær, "Historisk stor samling af forfattere i fælles kamp mod streamingtjenesterne", *Politiken* 2023-10-27, <https://politiken.dk/kultur/boger/art9587570/Historisk-stor-samling-af-for-fattere-i-f%C3%A6lles-kamp-mod-streamingtjenester>; Birgitte Kjær, Birgitte, "Streaminggigant skyder klager over "absurd" betaling tilbage til forlag", *Politiken*, 2023-9-16, <https://politiken.dk/kultur/boger/art9515395/Streaminggi-gant-skyder-klager-over-»absurd«-betaling-tilbage-til-forlag>. For en analyse af debatten, se Birgitte Stougaard Pedersen, "Litteraturens platformisering mellem høj- og lavkultur", *K&K: Kultur Og Klasse*, 52 (2024: 138), 135–154, <https://tidsskrift.dk/kok/article/view/152331>. Lignende debatter er set i Sverige, se f.eks. Grethe Rottböll og Per Wirtén. "Det är omöjligt att tjäna pengar som författare i dag" *Expressen*, 2023-9-27, <https://www.expressen.se/kultur/det-ar-omojligt-att-tjana-pengar-som-forfattare-i-dag/>.
- 3 Se f.eks. Iben Have og Birgitte Stougaard Pedersen, *Digital Audiobooks. New Media, Uses and Experiences* (New York: Routledge, 2015); Matthew Rube-ry, *The Untold History of the Talking Book* (Oxford: Oxford University Press, 2016); Elisa Tattersall Wallin, *Sound Reading. Exploring and conceptualising audiobook practices among young adults* (Borås: Högskolan i Borås, 2022); Karl Berglund, *Reading Audio Readers: Book Consumption in the Streaming Age* (New York: Bloomsbury UP, 2024).
- 4 Se Pierre Bourdieu, *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur* (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2000); Barbara Herrnstein Smith, "Värde/värdering" i Anders Ohlsson, red. *Litteraturens värden* (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2009), 27–38.
- 5 *Nordisk Lydbogsundersøgelse 2024*. Mofibo: https://blog.mofibo.com/wp-content/uploads/2024/03/Mofibo_2024_DK.pdf (tilgået 10. april 2025). Tallene kan suppleres med statistik fra de årlige rapporter fra henholdsvis svenske Förläggareföreningen og danske Bogpanelet, som viser generelt stigende produktion, salg og brug af lydbøger de seneste år. I begge lande kulminerede lydbogssalget under Covid19-pandemien i 2021, og det digitale salg har siden stabiliseret sig. Se *Bogens og litteraturens vilkår 2024* (Bogpanelet, 2024): <https://www.kum.dk/>

- [fileadmin/ kum/1 Nyheder og presse/2024/Bogpanelets-Aarsrapport 2024-04.pdf](#) (tilgået 10. april 2025) og *Bokförsäljningsstatistiken 2024* (Svenska Förläggareföreningen, 2025): <https://forlaggare.selwp-content/uploads/2025/03/Bok-forsaljningsstatistiken-2024.pdf> (tilgået 10. april 2025).
- 6 Karl Berglund og Sara Tanderup Linkis, "Modelling Subscription-based Streaming Services for Books", *Memoires du Livre/Studies in Book Culture*, vol. 13 (2022: 1), 1–13, <https://doi.org/10.7202/1094131ar>.
  - 7 Sara Tanderup Linkis og Sarah Mygind, *Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid* (København: Bogpanelet, 2025).
  - 8 Interviewsene i Sverige er gennemført af Julia Pennlert og resultater fra disse er præsenteret i Sara Tanderup Linkis og Julia Pennlert, "Sound texts", konferencepaper, "A Reading Crisis", Stockholms Universitet 2024–10–10.
  - 9 Forfattere og forlæggere er anonymiserede. Derimod fremstår repræsentanter for forfatterforeninger og streamingtjenester med navn, som i Bogpanel-rapporten, da de står frem som repræsentanter for specifikke foreninger/virksomheder.
  - 10 Torbjörn Forslid et al. *Höstens böcker. Litterära värdeförhandlingar 2013* (Göteborg og Stockholm: Makadam, 2015), 73–79.
  - 11 Se Laura Miller, *Reluctant Capitalists. Bookselling and the Culture of Consumption* (Chicago: U of Chicago P., 2006), for en discussion af spændingen mellem kommercielle og kulturelle værdier inden for bogbranchen selv (specifikt bog-handlere).
  - 12 Colbjørnsen, Terje, "The streaming network: Conceptualizing distribution, economy, technology and power in streaming media services", *Convergence*, vol. 27 (2021: 5), 1264–1287, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1354856520966911>.
  - 13 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
  - 14 Colbjørnsen, "The streaming network".
  - 15 Colbjørnsen, "The streaming network"; Vilde Schanke Sundet og Terje Colbjørnsen, "Streaming across industries. Streaming logics and streaming lore across the music, film, television, and book industries", *Mediekultur* vol. 70 (2021), 12–31.
  - 16 Se f.eks. Berglund, *Reading Audio Readers*.
  - 17 Have og Stougaard Pedersen, *Digital Audiobooks*; Lutz Koepnick, "Figures of resonance. Reading at the edges of attention", *SoundEffects* vol. 8 (2019: 1), <https://www.soundeffects.dk/article/view/115026/163422>.
  - 18 Simone Murray, *The Digital Literary Sphere* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2018); Kim Wilkins, Beth Driscoll og Lisa Fletcher, *Genre Worlds. Popular Fiction and Twenty-First Century Book Culture* (Amherst og Boston: University of Massachusetts Press, 2022); Mark McGurl, *Everything and Less. The Novel in the Age of Amazon* (London og New York: Verso, 2021).
  - 19 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
  - 20 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
  - 21 Linkis og Pennlert, "Sound texts"; Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid". Det understøttes bl.a. af et dansk studie, som har vist at bogstreamere har en bredere uddannelsesmæssig baggrund, sammenlignet med læsere af fysiske bøger, som generelt er højtuddannede, hvilket i studiet tolkes som tegn på en bredere socio-demografisk udbredelse, jf. Jacob Ørmen, *Læsning i forandring*. (København: Bogpanelet, 2023), <https://kum.dk/fileadmin/ kum/1 Nyheder og presse/2023/Rapport Laesning-i-forandring FEB TG.pdf>.
  - 22 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid"; se også Karl Berglund og Ann Steiner, "Is Backlist the New Frontlist? Large-scale data

- analysis of bestseller book consumption in streaming services” LOGOS vol. 32 (2022:1), 7–24, <https://doi.org/10.1163/18784712-03104006>.
- 23 Linkis og Mygind, ”Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid”.
  - 24 McGurl, *Everything and less*, 3.
  - 25 McGurl, *Everything and less*, 44.
  - 26 McGurl, *Everything and less*, 47.
  - 27 Citeret i Linkis og Mygind, ”Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid”.
  - 28 Rubery, *The Untold History of The Talking Book*.
  - 29 Linkis og Mygind, ”Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid”.
  - 30 Have og Stougaard Pedersen, *Digital Audiobooks*; Sara Tanderup Linkis og Julia Pennlert, ”En helt annan upplevelse. Ljudbokens band till sina läsare”. *Tidskrift för Litteraturvetenskap* 52 (2022: 1): 41–53.
  - 31 Linkis og Pennlert, ”En helt annan upplevelse”. Billedet af lydbogen som forbundet til praktisk hverdagsbrug af litteratur bekræftes videre af Karl Berglunds analyse af, *hvornår* lydbogslyttere typisk lytter. Berglund konkluderer, at lydbogen er forbundet med litteraturbrug i hverdagen, i løbet af normal arbejdstid og på hverdage frem for i weekender og i typiske ferieperioder, se Berglund, *Reading Audio Readers*, 119–144.
  - 32 Linkis og Pennlert, ”En helt annan upplevelse”.
  - 33 McGurl, *Everything and less*, 20.
  - 34 McGurl, *Everything and less*, 19.
  - 35 Se f.eks. Kari Spjeldnæs og Faltin Karlsen, ”How digital devices transform literary reading: The impact of e-books, audiobooks and online life on reading habits”. *New Media & Society* vo. 26 (2022: 8), 4808–4824. Dette studie viser, hvordan visse (norske) læserne oplever, at papirbøger egner sig bedre til koncentreret læsning, sammenlignet med lydbogsformatet. Dog kan dette perspektiv nuanceres, som beskrevet i Linkis og Pennlert ”En helt annan upplevelse”, hvor det fremgår, at nogle (svenske) lydbogslyttere oplever at lydbogen giver mere eller bedre fordybelse i litterære tekster.
  - 36 Koepnick, ”Figures of resonance”.
  - 37 Koepnick, ”Figures of resonance”.
  - 38 Linkis og Pennlert, ”Sound texts”.
  - 39 Berglund, *Reading Audio Readers*.
  - 40 Wilkins, Driscoll og Fletcher, *Genre Worlds*.
  - 41 Linkis, Sara Tanderup, *Serialization in Literature across Media and Markets* (New York: Routledge, 2021).
  - 42 Linkis og Mygind, ”Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid”; Berglund og Steiner, ”Is Backlist the New Frontlist?”
  - 43 McGurl, *Everything and less*, 34.
  - 44 Ann Steiner; Jerry Mättäa og Karl Berglund, ”Skilda Världar. Kvalitetslitteraturens villkår i Sverige idag” (Stockholm: Föreläggareföreningen, 2022), <https://forlaggare.se/wp-content/uploads/2022/11/Skilda-varldar.pdf>. At kvalitetslitteraturen kun i begrænset omfang er *tilgængelig* i lydformat og på streamingtjenester gælder især den svenske kontekst, som beskrevet i ovenfor nævnte rapport; i både Danmark og Norge findes en del værker i denne kategori tilgængelige, men det generelle billede er stadig at denne type litteratur kun udgør en lille del af det, der bliver lyttet til på streamingtjenesterne. Linkis og Mygind, ”Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid”.
  - 45 Citeret i Linkis og Pennlert, ”Sound texts”.
  - 46 Billedet kompliceres en smule, når man retter blikket mod andre typer af littera-

tur, f.eks. har illustreret faglitteratur og nogle typer børnelitteratur svære vilkår på streamingtjenesterne, mens andre mere tekststunge kategorier, f.eks. biografier og kapitelbøger for børn går godt, også i lydbogsformat (jf. Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid").

- 47 Daniel Åberg, "At skrive til øret. Betragtninger fra en Storytel Originals forfatter", *Passage* vol. 35, no. 85 (2020), 71–84, <https://doi.org/10.7146/pas.v35i83.121609>; Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 48 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 49 Murray, *The Digital Literary Sphere*.
- 50 Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 51 Citeret i Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 52 Citeret i Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 53 Citeret i Linkis og Mygind, "Forfatteres vilkår og økonomi i en streamingtid".
- 54 Linkis og Pennlert, "Sound texts".